

Rode Memoires

70 jaar
PvdA Westerkwartier

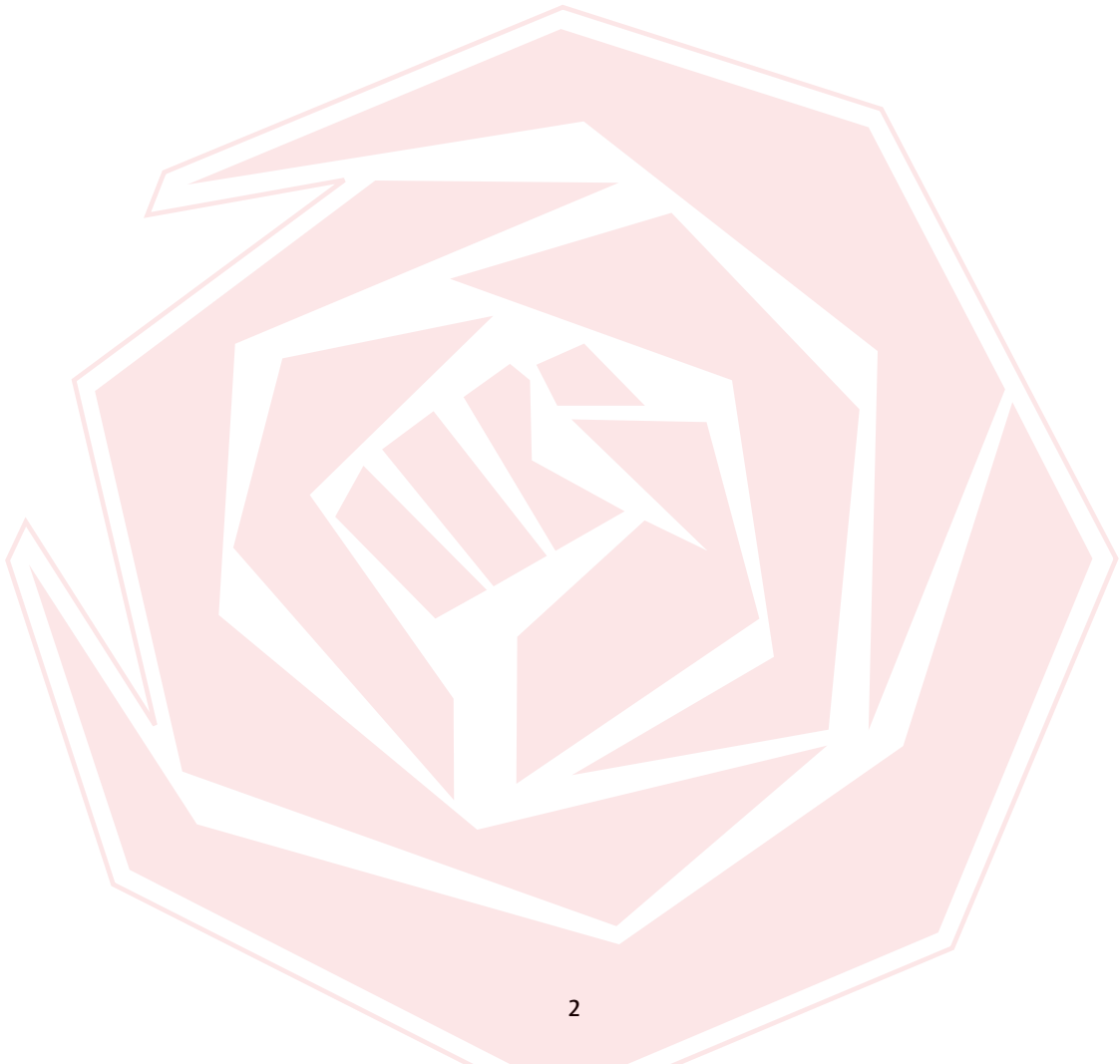
Voorwoord

Dit boekje “Rode memoires uit het Westerkwartier” biedt een onderhoudend en inspirerend beeld van de tijd van de SDAP en van Jan Schaper - rond 1900 tot nu. De vier redacteuren doen dit door een tijdsbeeld van de verschillende decennia te schetsen middels korte interviews met PvdA'ers in het Westerkwartier. Daarnaast geven zij een terugblik op een reeks ooit beladen politieke kwesties. Het leest in één adem uit.

Maatschappelijke en politieke turbulentie zijn van alle tijden en niet uniek voor de recente tijd. Grote druk is ontstaan op veel bevolkingsgroepen door sociaaleconomische stagnatie, door massale immigratie van mensen die er nog veel slechter aan toe zijn dan wij, geweld en terrorisme. Dit leidt tot gevoelens van achterstelling, niet begrepen worden door de politiek, zwart-wit denken, heftige tegenstellingen, instabiliteit.

In het Westerkwartier, in het klein, zijn er nu en dan ook heftige tegenstellingen te zien geweest. Ik vind dat de PvdA moet blijven staan voor haar principes van solidariteit, spreiding van kennis, macht en inkomen. Universele waarden die altijd de moeite waard blijven om na te streven! Uit deze memoires blijkt dat velen voor ons dat gedaan hebben en ik hoop van ganser harte dat wij dat de komende tijd nog lang zullen blijven doen. Ik wens ieder veel leesplezier met deze Rode Memoires.

Jelle Veenstra
voorzitter PvdA Westerkwartier
december 2016.

Inleiding

Op 1 juli 2016 is een nieuwe afdeling PvdA-Westerkwartier gevormd. Daarmee loopt de nieuwe afdeling vooruit op de fusie van de gemeenten Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn in 2019. Tijdens bijeenkomsten in Niehove, Niebert, Nienoord en Niekerk hebben de actieve leden zich op de toekomst beraden. Hoe creëren we een levendige en vitale afdeling die een verschil maakt in de politiek en die leden kan boeien, binden en motiveren?

Om te weten waar je naar toe wilt moet je ook weten waar je vandaan komt. Om die reden gaf het nieuwe afdelingsbestuur ons de opdracht om es terug te kijken. Hoe ontstond de PvdA – en voorlopers als de SDAP – in het Westerkwartier? Hoe functioneerden de diverse PvdA afdelingen en hoe opereerden hun vertegenwoordigers in de Raden en Colleges van B&W? Wat nemen we uit dat verleden mee naar de toekomst?

In dit boekje vindt u een aantal impressies over dat sociaal-democratische DNA. We hopen dat deze verhalen inspireren en bijdragen aan een bruisende afdeling die weer decennia mee kan.

December 2016

De redactie, Myra Eeken-Hermans, Joost Eskes, Thea Meesters, Trija Niks

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1893 | Het wandelsocialisme van Jan Schaper

Eind negentiende eeuw ontstaat met het socialisme een nieuwe politieke beweging die o.m. algemeen kiesrecht, rechten voor vrouwen, een sociale verzekering en een verbod op kinderarbeid eist. Een van de belangrijkste propagandisten is de schildersgezelschap Jan Schaper. De Stadjer is overal te vinden. Hij wandelt voor een bijeenkomst rustig naar De Wilp. 'Vijf uren gaans', zoals hij in zijn memoires schrijft. Schaper is tijdens die bijeenkomsten 'voorzitter, spreker en entree-ontvanger tegelijk.' Tussen 1899 en 1934 zit hij in de Tweede Kamer.

Ook in onze contreien is het vroege socialisme soms ruig. In 1893 voelt de gemeenteraad van Zuidhorn zich bedreigd door opstandige arbeiders. De regering stuurt huzaren naar Hoogezand waar schoten zijn gevallen en kondigt de staat van beleg af. Op 13 mei van datzelfde jaar vragen twee arbeiders in Tolbert vergunning voor een optocht. B&W vrezen onraad en informeren de officier van justitie. Eind '93 marcheert de Socialistenbond van Noord- en Zuidhorn vanaf het tolhek te Faan naar Tolbert. Vaandels en vlaggen wapperen in de wind. Na een rede van Schaper melden zich 24 nieuwe leden.

In 1894 ontstaat de Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP), de Friese advocaat Pieter Jelles Troelstra is de belangrijkste figuur in deze gematigde, meer op het parlement gerichte partij. In Zuidhorn wordt op 2 december van dat jaar de SDAP afdeling Zuid- en Noordhorn opgericht.

In 1907 doet deze afdeling mee aan de verkiezingen, maar zonder veel succes. Ook in 1909 en 1913 lukt het niet. De afdeling zet zich o.a. in voor goede armenzorg, goed volksonderwijs, woningbouw van gemeentewege, medisch toezicht op schoolkinderen en belasting naar draagkracht. Dankzij de invoering van het algemeen kiesrecht voor mannen en vrouwen in respectievelijk 1917 en 1919 verovert de SDAP een sterke positie in Zuidhorn: gemiddeld stemt 25 % van de kiezers in de jaren '20 en '30 op de socialisten, goed voor drie zetels in de gemeenteraad.

1931 | Stempelen

Al in 1927 is de Leekster SDAP groot genoeg om een plaats in het college van Burgemeesters en Wethouders op te eisen. De nieuwbakken wethouder Jan Bolt krijgt meteen met een akelig dilemma te maken, want wat is erger? Het harde regime van de 'werkverschaffing' levert werklozen wel een inkomen, maar de mannen zijn lang van huis en ze overnachten in miserabele keten. Maar ... thuis zitten en dagelijks naar het gemeentehuis moeten om te stempelen is ook naargeestig. Bolt oordeelt 'dat

het eerste heel wat aangener is dan het laatste. Is de afwezigheid van de huisvader niet bevorderlijk voor het gezinsleven, het is daarom nog niet direct schadelijk. Verderfelijk is het als de huisvader geen verdiensten heeft. Het spreekwoord dat zegt: als de armoede de deur binnentreedt, vliegt de liefde het raam uit. Het is maar al te waar'. Bolt krijgt de handen in de Raad niet op elkaar, laat staan bij de arbeiders. Ook is er kritiek uit eigen kring: partijgenoot Iwe Hut verwijt 'zijn' wethouder dat deze 'meer contact met de arbeiders zou moeten houden'.

In '31 staat Bolt opnieuw alleen als Raad en B&W vinden dat de belangrijkste werkverschaffer, de N.V. Ontginningsmaatschappij 'Vereenigde Groninger Gemeenten' onder leiding van de gehate Jan Buiskool, te zware financiële eisen stelt. Wethouder Bolt wil als enige wél akkoord gaan. Uiteindelijk moet de Raad zijn bezwaren echter inslikken, de populaire burgemeester Dijkhuis treedt af om zijn 'nee' kracht bij te zetten. De SDAP'er krijgt zijn zin, de werkverschaffing voor Leekster arbeiders gaat door. Het kan geen fijn gelijk geweest zijn.

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1940 | Medisch Advies

Op 10 mei 1940 valt Nazi-Duitsland Nederland binnen, vijf dagen later capituleert ons land. Zes weken later, op donderdag 27 juni, luistert de Leekster Gemeenteraad staande naar de burgemeester.

'Mijne heren. (...) Toen ik aan het slot onzer vergadering van 9 mei jl allen een genoeglijk Pinksterfeest toewenste, had niemand onzer kunnen verwachten dat reeds de volgende morgen ons goede vaderland zou worden binnengevallen. (...) Nu is ons land bezet gebied; voorwaar een toestand, welke zich tevoren moeilijk liet indenken'. (...) De raadsvoorzitter meldt ook 'dat

de heer Samuel Levie op medisch advies ontslag neemt als raadslid'. De ontslagbrief is in het gemeentearchief te vinden. Levie is raadslid voor de Vrijzinnig Democratische Bond, een links-liberale partij die in 1946 opgaat in de PvdA.

Op 20 augustus 1941 ontbinden de Nazi's de gemeenteraden. Najaar '45 wordt een noodgemeenteraad benoemd. Twee raadsleden en de burgemeester hebben vast gezeten, maar zijn ongedeerd. Dat geldt niet voor het Joodse raadslid Levie. 'Met weemoed denk ik echter aan ons vroegere raadslid, de heer Samuel Levie, over wie wel weinig hoop meer mag worden gekoesterd ...'. Levie is op 14 januari 1943 in Auschwitz om het leven gebracht.

In 1956 vernoemt de gemeenteraad een straat naar het vermoorde raadslid. In 1992 wordt de Samuel Levie stichting opgericht die een museum 'Het Joodse schooltje' onderhoudt en bezoekers rondleidt op het Joodse kerkhofje.

1946 | Portret van Jan Boerema – Een carrière in de lift

Als we Jan Boerema najaar 2016 spreken is hij inmiddels 97 jaar en liefst 70 jaar lid van de PvdA. Jan werd in het oprichtingsjaar 1946 lid van de partij. Vanzelfsprekend was dat allerm minst. Jan's ouders voelden zich thuis bij de Vrijzinnig Democraten, (links-liberalen, te vergelijken met D66 vandaag de dag, red.), lazen 'Het Volk' en na de oorlog 'Het Vrije Volk'. Jan werd samen met zijn broer Hedde (later gemeentesecretaris van Haren) actief voor de PvdA.

Jan bezocht in die tijd bijeenkomsten in de Kruisweg waar stemmentrekkers als Koos Vorrink, Sicco Mansholt of Anne Vondeling optraden. Hij werd in 1958 lid van de gemeenteraad in Marum, en was vanaf 1970 tot 1986 wethouder, 16 jaar lang. Het belangrijkste dat hij heeft kunnen realiseren is het prachtige fietspad over de Leidijk. Dat gebeurde in samenwerking met de

Heidemij en alle omwonenden en dat proces heeft ca. 3 jaar geduurd, want er was veel verzet! Maar ook het aanleggen van de lift in het gemeentehuis in Marum was een heuglijk moment. Veel mensen vonden het maar onnodig. Ze konden mensen toch naar boven dragen, als het nodig was? Dat gebeurde toch ook bij huwelijken !!!

Jan Boerema komt uit een boerenfamilie en was in Nuis zelf boer. Hij woont nu in Marum en heeft 2 kinderen en 2 kleinkinderen. Jan is nog steeds gelukkig met en verbaasd over het feit dat hij een politieke carrière heeft mogen hebben!

En voor de toekomst - het is noodzakelijk om in het Westerkwartier tot een linkse samenwerking en lijstverbinding te komen!

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1958 | Isolement en fatalisme

Woningen voor de 'gewone man', ontsluiting van het Leekstermeer, een zwembad, een kampeerplaats, een jachthaven en sportvelden – dat is waar het Leekster PvdA raadslid Tienkamp op 10 juli 1958 voor pleit. Om de industrialisatie te laten slagen is een aantrekkelijk woonklimaat nodig. Dat proces mag niet mislukken, want aanwijzing tot industriekern is voor hem een kwestie van 'zijn of niet zijn', van 'erop' of 'eronder'. Het Westerkwartier dreigt anders 'een achtergebleven gebied' te worden, aldus Tienkamp.

Dat is geen loze kreet. Het Nieuwsblad van het Noorden had op 21 juli 1955 een dramatisch beeld geschetst: het zuidelijk Westerkwartier zou een 'volslagen vergeten oord' zijn en in een 'gevaarlijk isolement' verkeren. De verborgen werkloosheid en de woningnood vormen er het grootste probleem, aldus het Nieuwsblad. In 90 van de 147 onderzochte woningen in Tolbert is 'slechts één kamer, kinderen, ouders en grootouders wonen en slapen in dezelfde ruimte.' Schamele landbouwbedrijfjes bieden een karig inkomen en dat terwijl de beroepsbevolking snel groeit. Er zijn teveel boerenzonen en te weinig bedrijven. Industrialisering en sanering van de landbouw zijn dus nodig. Voorlichting zou het 'fatalisme' van de bevolking moeten doorbreken. Het sociologisch onderzoek waarop het Nieuwsblad zich baseert is in opdracht van de Minister van Maatschappelijk Werk uitgevoerd.

De gemeentebesturen zitten intussen niet stil. Op november 1955 richten Grootegast, Marum en Leek samen een industrijschap op. Industrialisering is het motto. In Marum en Grootegast worden industriehallen gebouwd, net als in Tolbert. Is het voldoende? Ondernemers zijn nog voorzichtig, want kunnen landarbeiders de overgang naar de fabriek *mentaal* wel maken? B&W van Leek concluderen in '59 - op zijn Gronings - dat 'van een mislukking zeker niet kan worden gesproken'. De ministers Sicco Mansholt, Marga Klompé en zelfs Koningin Juliana laten zich tijdens werkbezoeken informeren over het 'ontwikkelingsgebied' Westerkwartier.

Toch ... mede dankzij de aanwijzing tot secundaire industriekern in april '59 en het gereed komen van Rijksweg 43 een jaar later, ontwikkelen Marum en Leek zich in de jaren zestig voorspoedig. Geleidelijk verandert dit deel van het Westerkwartier van een magere knol in een trekspaard van de Groningse economie. Mede dankzij gericht overheidsbeleid en wie weet, mede dankzij de oproep van PvdA raadslid en later wethouder Tienkamp.

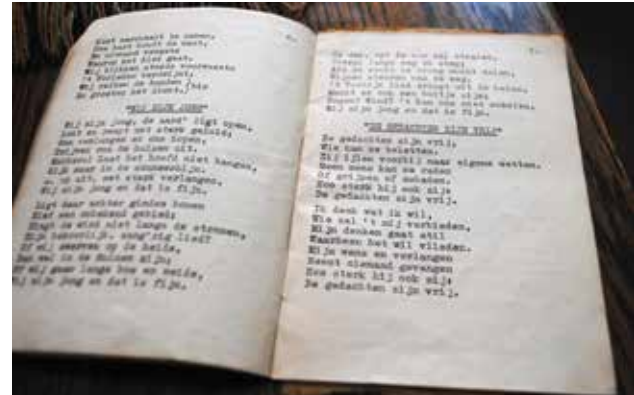
1962 | Portret Roelf Wegter – Een actief baasje in Oldekerk

Roelf Wegter, geboren in 1928, was van 1962 tot 1989 raadslid voor de PvdA Oldekerk. Toen die gemeente op 1 januari 1989 werd samengevoegd tot de nieuwe gemeente Grootegast, vond hij het, na 27 jaar, welletjes. Hoe kijkt hij er op terug?

'Mijn ouders waren al lid van de PvdA Oldekerk. Ik hielp altijd mee met het plakken van posters voor verkiezingen en werd lid van de Democratisch Socialistische Jongerenvereniging 'Nieuwe Koers' Oldekerk/Zuidhorn. Op zondagochtenden kwamen we samen en zongen liederen. We waren heel actief en gingen regelmatig op de fiets naar grotere bijeenkomsten in Roden en Grolloo. Onze leeftijd lag tussen de 20 en 30 jaar, zie het maar als voorloper van de Jonge Socialisten.' Na een uitstapje naar

Den Haag waar Roelf veel ervaring opdeed in de partij, kwam hij in 1962 terug naar Oldekerk. De afdeling groeide in die dagen als kool, vooral door 'import'. Zeven à acht actieve gezinnen vormden samen de actieve kern. De PvdA had in Oldekerk altijd twee zetels. Roelf voerde vaak de lijst

aan. 'Tijdens een van de verkiezingen had de commissie mij op de derde plaats gezet, achter Kor de Wagt en Karel Schot. Dat gaf commotie. Een groepje mensen was het hier niet mee eens en voerde campagne voor mij. Dat resulteerde in een flink aantal voorkeurstemmen, meer dan de lijsttrekker Kor de Wagt', herinnert Roelf zich.

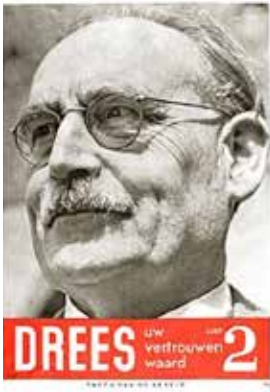
En voor de toekomst - Nu de gemeente opnieuw groter wordt, vindt Roelf het van groot belang om aandacht te besteden aan een goed contact met de inwoners, want daar ben je immers voor en door gekozen.

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1966 | Portret Koos Fleeer - Ongelijkheid als drijfveer

Als twintigjarige student economie in Groningen werd Koos Fleeer in 1966 lid van de PvdA. Afkomstig uit een katholieke arbeidersfamilie uit Twente vond hij dat het in de maatschappij maar ongelijk verdeeld was, er waren te weinig kansen voor gewone mensen en het ontbrak aan goed onderwijs. Koos kon studeren omdat zijn vader hem naar een goede middelbare school stuurde. Eigenlijk wilde hij mét zijn vriendjes naar de ambachtsschool. Nu is Koos die eigenwijze vader dankbaar.

Voorbeelden waren Willem Drees en Joop den Uyl. Vooral Drees was een begrip en genoot een enorm aanzien. Hij zorgde voor een ouderdomspensioen voor iedereen. Koos haalt op hoe ouderen in Oldehove tegen hem zeiden 'wie stemmen op Drees'.

Koos heeft in twee gemeentes in het Westerkwartier gewerkt als wethouder. Acht jaar in de gemeente Oldehove en bijna tien jaar in de gemeente Grootegast. In het begin van zijn politieke loopbaan had Koos als jonge (28 jaar) rode wethouder nauwelijks wat te zeggen in het overwegend christelijke Oldehove. Dat ver-

anderde allengs, hij werd steeds meer serieus genomen en daar kijkt hij met plezier op terug.

Politiek ging niet altijd om grote veranderingen. Het feit dat er bordjes met 'verboden zich op het gras te bevinden' zijn weggehaald is zo'n kleine verandering. Dat Staatbosbeheer natuurgebieden later steeds meer is gaan openstellen en voor iedereen toegankelijk maakte is een logisch vervolg. Hetzelfde geldt voor het blotevoetenpad in Opende. Iedereen mag meedoen en dat is een grote verworvenheid. Het groen is er voor iedereen en niet alleen om mooi te zijn maar ook om er van te genieten.

En voor de toekomst - Koos is blij met de fusie van het Westerkwartier, maar het had van hem wel wat eerder mogen gebeuren.

1970 | Politiek als toneelspel

Rond 1970 ontwikkelt de gemeente Zuidhorn zich meer en meer tot een forensengemeente. Nieuwe woonwijken bieden woonruimte aan jonge mensen die hun werk in de stad hadden, in ziekenhuizen, op de universiteit, aan middelbare scholen, enz. In die tijd valt de PvdA als progressieve volkspartij in de gratie bij een jongere generatie. De afdeling heeft de wind in de zeilen: er is aanwas van nieuwe leden, die in staat en bereid zijn actief hun stut en steun te verlenen aan de diverse taken die een afdeling heeft uit te voeren.

Een van de eerste dingen die de afdeling doet, is het aanschaffen van een nieuwe stencilmachine. Er komt een PvdA-afdelingsblad, de *Staarkeborger*, met een redactie die al die jaren vaak maandelijks een lezenswaardig nummer weet uit te brengen. Het afdelingsbestuur schrijft ledenvergaderingen uit waar gemiddeld een kwart van de leden komt opdagen. Voldoende leden willen tijdens verkiezingscampagnes 'plakken en folderen', in colonne in rood tenue door de gemeente fietsen of vanaf een boerenkar de bevolking melden dat het zo gek niet zou zijn om op de PvdA te gaan stemmen.

Oud-Raadslid Hans Pompe: 'We gingen naar gewestelijke vergaderingen, naar de landelijke partijcongressen, we bereidden moties voor. Kortom, we deden actief mee. Zo waren we ook

van de partij bij wat 'de Wijzen van het Westerkwartier' ging heten, een club PvdA-ers die mevr. Haas-Berger, ons regionaal Tweede Kamerlid, van informatie kon voorzien over het politieke wel en wee van onze gemeenten. En vooral niet vergeten: de 1 mei-vieringen. De afdeling hield van toneelspelen. Zeker tien jaar lang werd op 1 mei in eigen regie een toneelstuk opgevoerd. Een van de stukken heette *'De notulen'*: tien vrouwen die als tekst het letterlijke verslag van een raadsvergadering over het voetlicht brachten. Geen briljante tekst weliswaar (wat wil je ook), maar dolle pret en veel lachen geblazen. En dat vooral houdt een afdeling op de been'.

Hans Pompe: 'Ach ja, het is geschiedenis, een rode memoire, wellicht wel lezenswaardig voor een komende generatie, die het vast en zeker allemaal anders zal en moet doen'.

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1880
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1971 | Een sterke band met de afdeling – Ineke Haas-Berger

In zaal Balk te Zuidhorn organiseren PvdA, D'66 (nog met ') en de PPR in april 1971 een gezamenlijke verkiezingsbijeenkomst. Ineke Haas-Berger, PvdA kandidaat-lid voor de Tweede Kamer, is de eerste spreekster en wil aandacht voor de problemen die 'in het Westerkwartier om een oplossing schreeuwen'. Haas-Berger wijst op de hoge werkloosheid en eist dat de regering deze problemen aanpakt.

Haar kandidatuur is een vroeg succesverhaal. Ineke Haas-Berger komt in 1967 vanuit de stad Groningen over naar het dan nog kleine Leek. Ze meldt zich een dag na de verhuizing bij de afdeling. De partij wordt dan nog heel strikt geleid, vertelt ze, wethouder Tienkamp is 'de baas', Jannes Liefvering een goede tweede. Maar de jonge garde is in opkomst. Vanaf 1967 tot 1971 is zij eerst penningmeester en later voorzitter van de afdeling Leek. Ze wordt in 1968 lid van het gewestelijk bestuur en is ook voorzitter van de Rooie Vrouwen van het gewest Groningen, wat ze tot 1978 doet. In 1970 wordt ze lid van de Leekster gemeenteraad, een jaar later wordt ze op voordracht van het gewest Kamerlid.

Ineke blijft in Leek wonen, wat overigens 'moet' van de partij. Die lokale verankering had zijn voordelen want 'je kreeg een enorm sterke band met de afdelingen en je gewest'. Keer-

zijde is dat je als Kamerlid 'bezit van het gewest' werd, aldus Ineke. In de Kamer is ze woordvoerder op belangrijke terreinen als justitie, volksgezondheid, welzijnsbeleid, gehandicapten en het abortusvraagstuk, een van de hete hangijzers van het Kabinet den Uyl. Maar ze kan ook voor het Westerkwartier veel betekenen.

Administrative document titled 'VERBODENIS over het VERBODENISLIJST (1967/1968 van de afdeling Leek' with handwritten entries for 'Leek' and '1967'. The document lists various categories and amounts, such as 'Begroting van de afdeling' and 'Uitkomsten van verkiezingen'. It includes a table with columns for 'Totaal aan diverse uitgaven' and 'Totaal aan diverse ontvangsten'. A box at the bottom states: 'De afsluiting heeft van 1 oktober 1968 tot en met 30 september 1969 bij het partijkantoor voor de verkiezingen in 1970 gesgeerd'. The document is signed and dated '1969'.

1980 | Den Uyl op bezoek

Het hoort bij het vaste handwerk van de lokale afdeling: het uitnodigen van een spreker. Jan Schaper is in 1893 onovertroffen – 25 nieuwe leden op één dag –, maar ook later trekt een keur van sprekers naar het noorden. Koos Vorrink, Jan Tuin, Ed van Thijn, Sicco Mansholt, ze komen allemaal deze kant op. Onvergetelijk is het bezoek van Joop den Uyl in 1980 aan Leek.

De Leeksters Corrie de Boer en Gretha Giezen, op dat moment fractielid en voorzitter, ontvangen de oud-premier: 'Het was erg gezellig, Den Uyl, zijn voorlichter en zijn chauffeur aten vooraf een broodje en een kop soep bij de familie Bieze. Daarna trok Den Uyl zich terug in de keuken en werkte aan zijn speech. Hij was wat verstrooid, maar het was een aardige man'. Den Uyl opent een tentoonstelling over de geschiedenis van de PvdA-afdeling Leek en spreekt een afgedaden Corsotheater ('het was barstensvol, de mensen moesten staan') toe. Dat is een van de dingen die veel mensen zich van Den Uyl herinneren. 'De manier waarop hij sprak, met zijn hele lichaam, de scherpte waarmee hij kon analyseren', zo herinneren De Boer en Giezen zich.

In 1977 overschat de partij zichzelf bij de formatie en blijft ondanks tien zetels winst buiten de regering. In 1981 schuift de PvdA wel aan in het tweede kabinet Van Agt. 'Superminister' Den Uyl vertilt zich aan ingrepen in de sociale zekerheid. De partij kan overigens wel een stootje hebben. Nog in 1986 haalt de PvdA onder leiding van Den Uyl 52 zetels. Een op de drie kiezers stemt dus sociaaldemocratisch. Kom daar nog maar es om.

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1880
1985
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1982 | Groningen tegen kernwapens

Eind jaren '70 gist het in Nederland. Met de Russische inval in Afghanistan (eind '79), het aantreden van Ronald Reagan (begin 1981) het neerslaan van de Poolse vrije vakbond Solidarnosc (eind '81) wordt de kernwapenwedloop steeds meer precair. De Sovjet Unie plaatst nieuwe raketten in Oost-Europa en de Navo kondigt aan de eigen kernwapens te gaan 'moderniseren'. Er komen 48 kruisraketten in Woensdrecht.

Actiegroepen als Stop-de-Neutronenbom, het Interkerkelijk Vredesberaad, Vrouwen voor Vrede en vele andere groepen komen tegen die dreiging in het geweer. Grote demonstraties in Amsterdam (21 november 1981) en Den Haag (29 oktober 1983) en een massaal ondertekend Volkspetionnement laten zien dat Nederlanders verontrust zijn. Na lang aarzelen doet de PvdA mee, de basis van de partij eerder en met meer overtuiging dan de top.

Gemeenten en provincies verklaren zichzelf 'kernwapenvrij' en plaatsen borden aan de rand van hun dorp of stad. In het oude politiebureau van Groningen, inmiddels omgedoopt tot 'vredeswinkel', en gelegen pal naast de Martinikerk, kopen duizenden Groningers reiskaarten voor de demonstraties. Ook uit het Westerkwartier is er veel toeloop. Vanuit Aduard, Ezinge, Leek, Marum en Zuidhorn onderschrijven zestien PvdA'ers het doel – 'Geen nieuwe kernwapens in Europa. Niet in Nederland, noch in enig ander land'.

Ook in 2016 nog hartstikke actueel.

NIET SCHERP!

1985 | Siepie mag het niet met Sijbe doen

Eind jaren zestig doen de eerste voorstellen voor bestuurlijke schaalvergroting in het Westerkwartier de ronde. Er komt niks van terecht. In maart 1985 komt de provincie Groningen met een nieuw voorstel: 'Dertig gemeenten van de kaart geveegd', schrijft het Nieuwsblad met gevoel voor dramatiek. De krant voorziet dat gemeenten met minder dan 10.000 inwoners er aan moeten geloven. Leek mag blijven, maar het kleinere Marum moet fuseren met Oldekerk en Grootegast. Maar de plannen zijn nog niet in cement gegoten, een paar maanden later ligt er ineens een fusievariant Marum-Leek op tafel.

Grootegast en Oldekerk gaan in 1989 samen. Aduard, Oldehove, Grijpskerk en Zuidhorn doen dat ook. Maar een fusie tussen Marum en Leek mislukt. 'Marum moet blijven', roept het gemeentebestuur onder leiding van burgemeester Sijbe Torensma. In de 'Marmenzaal' van Hotel Restaurant De Kruisweg zijn zo'n 200 bezoekers het daar roerend mee eens. De raadsfracties, inclusief die van de PvdA, gaan mee in het sentiment. Geen fusie dus.

Hoe vallen de fusievoorstellen in Leek? Oud PvdA wethouder Jan de Jong uit Leek herinnert zich de verdeeldheid in de eigen fractie. Het ene fractielid dat tegen is, geeft de doorslag omdat de coalitie maar

één stem meer heeft. En de oppositie is tegen de plannen. Uiteindelijk slaagt De Jong er in de fractie op één lijn te krijgen maar dat maakt niets uit. 'Marum wilde niet met ons vrijen en Roden later ook niet', herinnert Jan zich.

Het verzet in Marum loopt hoog op, weet ook de toenmalige burgemeester van Leek Siepie de Jong nog. 'Het dorp kwam in opstand', vertelt ze. Burgemeester Sijbe Torensma gaat voorop bij een protestmars in het dorp. De Marummers componeren een lied op de wijs van 'My bonny is over the ocean'. Op het Martiniekerkhof in Groningen, aan de deur van het Provinciehuis, galmt hun leus. Er is een spandoek met als tekst: 'Sijbe mag het niet met Siepie doen'. En als een jongen nee zegt dan ... In Marum blijft herindelung nog heel lang taboe.

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1988 | Lach je rood

Het is een cliché, maar je hoort het nog wel es: socialisten hebben het goed voor met de mensheid, maar in de omgang met de individuele mens is het behelpen geblazen. Linkse 'drammers' is het meest gehoorde bezwaar. Dat 'drammen' zit 'm misschien in het grote eigen gelijk. Misschien geldt dat vooral voor de jaren '70. Linkse mensen zijn zelfverzekerd in die tijd – 'Time is on our side' zingen de Rolling Stones en sociaal-democraten betrekken dat op zich zelf. Op den duur zal iedereen de schellen van de ogen vallen en links gaan stemmen, het historisch gelijk is van ons. Na het kabinet Den Uyl is de teleurstelling groot, de verbittering diep, het onbegrip over 'de anderen' immens.

Gelukkig is er een uitlaatklep. Het Leekster PvdA cabaret 'Lach je Rood' ontstaat in 1979 uit de wens om eens 'iets anders te doen dan te vergaderen', aldus de Leeksters Jan Giezen en Henk de Boer. Het repertoire bestond vooral uit liedjes en sketches. Een paar titels uit 1980 geven een indruk: 'Verzuchting van een 'woningzoekende', 'Vrouwen, vergeet het maar', 'Abortus uit het strafrecht' en 'Wiegels kijk op de arbeider'. Ook toen leende de actualiteit zich voor linkse puntigheid: in 1983 staat 'Adieu van Agt' op het program, in '84 'Boos op Koos' (de VVD-minister van Binnenlandse Zaken Koos Rietkerk, red), op 1 mei 1985 mag de paus – dat jaar op bezoek in Nederland – zich verheugen in de belangstelling.

Tijdens de opheffingsvergadering van de afdeling Leek in 2016 pakken de heren en dame nog één keer smakelijk uit. Het genoegen is wederzijds.

1989 | 'Gratis af te halen: 275 asielzoekers zo goed als nieuw'

In 1989 lopen de gemoederen hoog op als B&W van Marum in Nuis een asielzoekerscentrum willen vestigen. Een deel van de bevolking is het er niet mee eens en laat dat tijdens de inspraak luidruchtig weten. Op spandoeken staat te lezen 'geen gespuis in Nuis', 'Gratis af te halen: 275 asielzoekers zo goed als nieuw' en vergelijkbare leukigheden. VVD en CDA zwichten voor de

druk. Tussen de PvdA, dat de rug recht houdt en coalitiegeenoot CDA is het hommeles. PvdA wethouder Thea Meesters noemt de afwijzing door met name het CDA 'beschaamd' en 'onbehoorlijk'. Toegeven aan de negatieve emoties en vooroordelen is 'laf en vernederend', aldus de woedende wethouder.

De polarisatie is groot, zo herinneren betrokkenen zich. Maar tijdens een inspraakavond loopt een jonge vent met een enorme bos haar naar het podium en roept 'ik ben boos, ik schaam me voor de gemeente. Ik steun de komst van een AZC'. Er gaat een enorm gejoel en gescheld op, maar er is ook wat steun. De jonge man richt met zijn vrienden een Actiecomité vóór de

komst van asielzoekers op. Ze bellen het ANP en zeggen 'we schamen ons', dat AZC moet er komen'. Marum is, zeggen ze, een 'besmette gemeente'. Tussen voor- en tegenstanders gaat het er hard aan toe. 'Alle spandoeken en borden van de tegenstanders werden omvergeduwd. Ook was er sprake van duw- en trekwerk door tegenstanders.'

Uit het in eerste instantie wat apolitieke verzet groeit iets moois: er ontstaat een afdeling van de Jonge Socialisten met zo'n 60 leden en ruim 100 sympathisanten. 'De jeugd voelde zich geraakt', aldus de oprichter van dat comité, Tjeerd van Dekken - in 1989 nog voorzien van die grote bos haar. Het ging ergens om, er leefde van alles, aldus het huidige Kamerlid. 'De jongeren zochten bijvoorbeeld contact met de Molukkers in de wijk, dachten na over jeugd- en jongerenwerk en misschien was het mooiste plan nog wel', zegt Tjeerd, met de nodige humor, 'het invoeren van een schillenboer'.

Hoe ging het verder met het AZC? In 1989 is bouw van een AZC een brug te ver, maar in 2000 stelt Marum niet teleur. In Grootegast, Marum en Tolbert komen AZC's. Dit keer gaan bewoners massaal even kijken en proeven. 'Proeven aan hapjes uit andere culturen' bericht de Feanster van 30 mei 2000.

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1989 | Portret Janet Postema – Nait soezen maar broezen

Janet Postema uit Niehove is al 27 jaar lid van de Partij van de Arbeid (sinds 1989). Het socialisme is er bij haar met de paplepel ingegoten, maar ook tegenwoordig voelt ze zich nog altijd aangetrokken tot de partij. Maar ze is niet kritiekloos.

'Ik maak me zorgen over de huidige maatschappij. Alles draait om geld en macht. De huidige PvdA is de verbinding met de arbeiders kwijtgeraakt. Wat mij opvalt is dat het allemaal hoogopgeleide mannen zijn die de dienst uitmaken. Waar zijn de vrouwen? Waar zijn de arbeiders? Welke toekomst staat onze jeugd te wachten?' Ondanks de kritiek is er geen twijfel over mogelijk dat de Partij van de Arbeid haar partij is. 'Na het zien van de tv serie 'De Strijd' weet ik heel zeker dat dat zo is, maar de uitgangspunten van de strijd van toen, die mis ik nu', aldus Janet.

Janet heeft de moed niet verloren. 'Ook al ben ik momenteel gedeeltelijk werkloos, ik vertrouw er volledig op dat ik iets vind en dat ik een mooie bijdrage kan leveren aan de maatschappij. Met mijn talent als netwerker en verbinder zie ik volop kansen'.

En voor de toekomst - 'Ik zou graag in ieder dorp een herkenbaar PvdA aanspreekpunt willen zien. Ik zou een nieuwe afdeling aanraden om de jeugd op te zoeken. Waar lopen zij tegenaan? Weet de PvdA wel dat onze jeugd hoge schuldenlasten mee torst? Dat vind ik geen wenselijke ontwikkeling.'

1990 | Tasman als talisman

Zo rond 1990 moet het kwartje in Grootegast gevallen zijn: met ontdekkingsreiziger Abel Tasman kun je dit deel van het Westerkwartier op de kaart zetten. Vanaf dat jaar voorziet het gemeentebestuur poststukken van een stempel met de tekst *'Grootegast, voortvarend als Abel Tasman'*.

Hoezo eigenlijk? Abel Tasman wordt in 1603 geboren in Lutjegast. In 1642 zal hij als schipper van de VOC zijn bekende reis onderlangs Australië maken en de westkust van Nieuw-Zeeland verkennen. Later brengt hij voor de Oost-Indische Compagnie de noordkust van Australië in kaart. Tasman is beroemd in Australië en Nieuw Zeeland, maar in Groningen ligt dat wel een beetje anders. Een gemiste kans?

Al in 1990 wordt gepleit voor een Oudheidkamer in Lutjegast. Tasman, de Azië verkenner van de zeventiende eeuw, kan toeristen lokken en biedt daarom kansen voor recreatie en toerisme. In 1996 begint de verkoop van beeldjes, sleutelhangers, T-shirts, autostickers en dergelijke. Ook de politiek pakt het op. In januari 2000 vertrekt de politieke en ambtelijke top van de gemeente Grootegast – 15 man sterk - voor drie weken naar Nieuw-Zeeland en Tasmanië. Doel is het bijwonen van de ont-hulling van het Abel Tasman standbeeld op Nieuw-Zeeland en het vinden van fondsen voor het Tasmanhuis.

Maar het tij lijkt te keren. In november 2000 leidt de coalitie tussen CDA en PvdA bijna schipbreuk op de klippen van de financiering van het Tasmanproject. In 2002 kant de nieuwe partij VZ2000 zich tegen de ambities – wie is er nou geïnteresseerd in geschiedenis? Het college moet de koers verleggen om iedereen aan boord te houden. In 2003 stemt de Raad wel in met het vieren van Tasman's 400 jarige geboortejaar, in 2008 gaat er opnieuw een grote delegatie naar 'down under'.

Maar de aanhouder wint. In 2014 opent het Abel Tasman museum officieel zijn deuren. Dat gebeurde o.a. in aanwezigheid van ambassadeurs en burgemeesters van de gemeenten Kingsborough (Tasmanië) en Tasman District (Nieuw-Zeeland) waarmee in 1996 een 'sistercity' verband is aangegaan.

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1991 | Portret van Thea Meesters - 'Een beetje integer kan niet'

Wie zich verdiept in de PvdA in het Westerkwartier komt vanzelf uit bij Thea Meesters. Als raadslid en wethouder weet ze mensen te inspireren. In de jaren zeventig wordt zij actief in de PvdA. Met haar linkse inslag en sociale bewogenheid wilde ze letten op de ander en kijken of het goed met mensen ging, ook over de grenzen van Nederland. Behalve door Joop den Uyl liet ze zich inspireren door de daadkracht en opvattingen van Ien Dales. Dales, geboren in 1931 en overleden in 1994, was staatssecretaris, Kamerlid, burgemeester van Nijmegen en tussen 1989 en 1994 minister van Binnenlandse Zaken. Van haar zijn de woorden: 'een beetje integer kan niet'. Dat sprak Thea zeer aan.

Wethouder Meesters, Marum, 'een stuiterbal'

MARUM - „Een stuiterbal“, noemde gemeentesecretaris Sietse van Beek gistermiddag wethouder Thea Meesters (PvdA) uit Marum. Zij nam na vier jaar afscheid van de gemeente. Ze was spontaan betrokken, impulsief en uitte soms in de vergaderingen van burgemeester en wethouders een krachtterm wanneer zij het niet met de gang van zaken eens was. Tekennend volgden Van Beek voor haar temperament.

Tijdens haar wethouderschap stond Meesters een aantal keren in het middelpunt van de politieke belangstelling. Onder haar verantwoordelijkheid verschenen

enkele sportnota's die de deur openzetten voor privatisering van de sportvelden. De sportclubs reagerden furieus op de voorname, vonden een willig oor bij CDA en VVD, waarmee de nota's weer van tafel gingen.

Wel vaker botste Meesters met de andere partijen in de raad en met collega-wethouder Henk Tekstra (CDA). Aan die confrontaties lagen niet alleen politieke verschillen, maar ook de eigen bestuurstijl ten grondslag. Meesters maakte zich sterk voor de vrouwelijke ambtenaren, streefde naar een betere kinderopvang in de gemeente en hield vorig najaar

vergie pleidooien voor een asielzoekerscentrum in Nuis. Tekstra bleek gevoelig voor het verzet uit het dorpje. Meesters verweet hem manipulaties en politieke onbetrouwbaarheid.

Van Beek memoriseerde aan die periode met een kwinsklag, dat WVC dan wel niet een centrum in Nuis kon krijgen, maar wel de wethouder uit Marum had weten los te weken. Meesters heeft, zoals eerder gemeld, een baan gekregen als directeur van het asielzoekerscentrum in Leeuwarden. Volgens haar zou de lucht met haar vertrek bestuurlijk opklaren. Ze blijft wel raadslid voor de PvdA. Ze ook de bijlage Sneon en Snein

'Stuiterbal' Thea (aldus de gemeentesecretaris bij haar vertrek) maakte zich als wethouder sterk voor sport, meer vrouwelijke ambtenaren, betere kinderopvang, een nieuw multifunctioneel centrum en een nieuwe openbare school. Uit die tijd ('86-'90) herinnert Thea zich de commotie over de komst van een asielzoekerscentrum het best. De protesten waren heel heftig en raakten haar, zo vertelt ze. Maar de gebeurtenissen brachten ook veel, zoals bloemen en hartverwarmende reacties. Er waren mensen die door haar gevecht voor het AZC lid werden en bleven. Het is ook bepalend geweest voor haar verdere loopbaan bij het Centrum voor Opvang van Asielzoekers, het COA.

En voor de toekomst - Ook nu is Thea nog steeds actief. Zo geeft ze bijvoorbeeld les aan vluchtelingen. Thea is de PvdA altijd trouw gebleven. 'Dat zit in mijn aard' zegt zij. De toekomstige PvdA Westerkwartier wenst zij een prachtige linkse samenwerking.

1994 | Geen ambtsgebed meer

Op 7 maart 1990 raken de gemoederen in de raadsvergadering van Grootegast verhit als PvdA raadslid Cor de Wagt aankondigt dat hij tijdens het gebed, dat standaard aan de raadsvergadering vooraf gaat, de raadzaal zal verlaten. De Wagt spreekt van een poppenkast en vindt dat de confessionele partijen een 'drammerige houding' hebben. Samen met de VVD wil de PvdA het gebed vervangen door een moment van stilte. De verhouding tussen coalitiegenoten CDA en PvdA loopt een flinke buts op. Het CDA verwijt de socialisten er tijdens de besprekingen voor de collegevorming niets over te hebben gezegd.

Als de nieuwe PvdA wethouder Koos Flear twee jaar later laat weten principieel tegenstander te zijn van gebed in de raad keert het Gereformeerd Politiek Verbond (GPV) zich tegen zijn benoeming. Wethouder Flear en fractievoorzitter De Wagt zoeken tijdens het gebed de hal van het gemeentehuis op.

Pas in 1994 leggen de partijen het conflict bij: het ambtsgebed maakt plaats voor een korte verklaring aan het begin van de raadsvergadering. Het compromis komt van de beide confessionele partijen en heeft instemming van de beide gebedsvlieders. Ze zullen de Raad bij het uitspreken van deze verklaring niet meer verlaten.

Update 2016:

Na het overlijden van burgemeester Kor Dijkstra (de langstzittende burgemeester van Nederland) krijgt Grootegast een PvdA-burgemeester in de persoon van Ard van der Tuuk. Deze wisseling van de wacht wordt door de VVD aangegrepen om de ambtsverklaring af te schaffen. Op 13 december 2016 wordt unaniem besloten deze ambtsverklaring niet af te schaffen, maar wel buiten de raadsvergadering te plaatsen. Een compromisvoorstel van de coalitiepartijen ChristenUnie, CDA en PvdA. De verwachting is dat bij de herindeling deze ambtsverklaring helemaal zal verdwijnen.

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

1996 | 'De beer is los'

Aan de intensieve veeteelt kleeft ook eind jaren '90 al een luchtje. Het is de tijd van de gekke koeienziekte en varkenspest. Consumenten maken zich zorgen over gezond voedsel, maar boeren zien hun inkomens bedreigd en reageren geprikkeld.

Dat krijgt Zuidhorner PvdA raadslid Fred den Haring te merken. Als hij in het lokale PvdA orgaan *Links Voor* de draak steekt met de varkensboeren, is de beer los. Het Nieuwsblad publiceert de pittigste stukjes uit zijn verhaal. Een veertigtal boze boeren van het comité *'Wij zullen doorgaan'* kan de satire niet

DvhN\Duncan Wijting

waarden. De groep staat bij hem op de stoep, steekt vuurwerk af en intimideert. Den Haring hoort het protest aan de deur van zijn huis stilletjes maar waardig aan, maar is wel erg geschrokken. In een later stadium duikt hij onder, aldus het Nieuwsblad.

Het 'volksgericht' aan de deur roept bij medestanders en partijgenoten van Den Haring al even grote woede op. 'Pure intimidatie' door schreeuwerds, roepen ze. Gelukkig schrikken de boeren achteraf zelf ook een beetje van hun eigen grimmigheid. In het Nieuwsblad gooit VVD'er en boerenlobbyist Joop Boertjens een dag of tien later nog even modder naar Den Haring. Maar Boertjens ziet in de PvdA'er toch ook een vertegenwoordiger van een groep die niet mag worden genegeerd. Dat de boeren zich in een hoek gedrukt voelen, is één ding. Maar een woning blokkeren is onverstandig. Het zal het imago probleem van de boeren niet verbeteren. Rotjes en lawaai overtuigen niemand.

En zo is het maar net.

1998 | De Bergrede van Riet van Dijk

Eind jaren '90 is er gedoe over de welzijnsinstelling van Leek, de Oude Ulo, het prijskaartje bevalt de Raadscommissie niet. De discussie ontwikkelt zich voor PvdA wethouder Riet van Dijk in een verkeerde richting. Van Dijk vraagt schorsing en zegt zich te beraden op haar positie. Stapt ze op? En zo ja, wat betekent dat dan voor het college als geheel? In de daarop volgende begrotingsvergadering licht Van Dijk haar beleid toe. De toespraak gaat de geschiedenis als de 'Bergrede' van Riet van Dijk.*

Van Dijk: 'Ik zeg u niets nieuws als ik vertel: het gaat goed in Nederland, het gaat goed in Leek. De meeste inwoners hebben een goed inkomen. (...) Maar - en ook dit is niet nieuw - met een relatief kleine groep mensen gaat het niet goed. Het lijkt op een goedkope slogan, maar zo bedoel ik het niet: de kloof tussen arm en rijk wordt groter. Niet zozeer doordat de armen armer worden, hun inkomen is er zelfs iets op vooruitgegaan. Het zit hem meer in het gegeven dat zij niet deelnemen aan onze rijke samenleving:

*Geen toegang tot kennis,
geen toegang tot macht en invloed,
onvoldoende toegang tot voorzieningen,
geen sociaal netwerk.*

Kortom ze staan aan de kant. En omdat de rijken wel steeds rijker worden, worden de verschillen groter en schrijnender. Dat vind ik verontrustend'.

* Bergrede is de naam voor een verzameling van de meest radicale toespraken die Jezus houdt.

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

2000 | Portret Siepje de Jong - 'Ik heb mezelf gewoon uitgenodigd'

Hoe doe je dat, asielzoekers huisvesten in je gemeente? Het gaat meestal niet vanzelf, in 1989 niet in Marum, zoals we zagen, in 2000 in Leek al evenmin.

Als het COA eind jaren '90 vraagt of de gemeente Leek 600 mensen wil opvangen op het nieuwe bedrijventerrein Leeksterveld is dat 'Chefsache', een klus voor burgemeester De Jong, die gelukkig als kordaat bekend staat. Hoe pakt ze de communicatie met de burgers op?

'Het COA', aldus De Jong, 'werkte toen met allerlei draaiboeken. Daarin stond als fase 1: er komt een informatieavond.' Siepje: 'Ik weet nog dat ze bij me kwamen en dat ik zei, dat is *niet*

het eerste punt, want er zijn allerlei omwonenden die eerst geïnformeerd moeten worden. In die fase nul ben ik op bezoek gegaan bij alle omwonenden, in mijn eentje, en heb toen veel mensen gesproken. Ik had het al eens eerder gedaan toen het ging om een groep woonwageneigenaren die een plek moest vinden. Ook toen ben

ik er zelf op afgegaan en heb verteld wat de bedoeling was. Ik heb mezelf dus gewoon uitgenodigd bij iedereen, en er was niemand die tegen me zei: nou, doe maar niet. Misschien helpt ook wel dat ik een vrouw ben. Ik ging dan eerst alleen en een tweede keer kwam er een ambtenaar. Je hebt dan als bestuurder een voorbeeldfunctie.'

Zo doe je dat dus.

2002 | Extreem rechts?

In 2000 meldt zich een nieuwe partij in Grootegast: 'Veiligheid en Zorg - 2000', VZ2000. Achtergrond is de gruwelijke moord op Marianne Vaatstra op 1 mei 1999. De oprichters zijn betrokken bij felle protesten tegen het asielzoekerscentrum in Kollum waar de moordenaars zich volgens hen zouden schuil houden. Pas in november 2012, heel veel later dus, blijkt de verkrachter en moordenaar een Friese boer uit de nabije omgeving te zijn.

De nieuwe partij lift mee op de woede over de aanslagen van 11 september 2001 en op de felle aanvallen van Pim Fortuyn op het paarse kabinet Kok II. Is VZ2000 extreemrechts? Onderzoeksgroep Kafka wijst erop dat de partij kiezers werft met slogans over minder asielzoekers, een harde aanpak van de criminaliteit en meer gevangenen in een cel. In 2002 ontbreekt een lokaal programma.

In maart 2002 heeft de PvdA in Grootegast geen antwoord op die uitdaging. Op 15 mei, negen dagen na de moord op Fortuyn, gebeurt landelijk hetzelfde. Pas een jaar later richt de PvdA zich onder leiding van Wouter Bos weer op, daarbij geholpen door het modderfiguur dat de Lijst Pim Fortuyn (LPF) in het kabinet Balkenende I slaat.

Hoe om te gaan met VZ2000? Na 2002 normaliseren de verhoudingen enigszins, al blijft het wantrouwen. Soms werken beide partijen in de Raad samen, soms is er een harde confrontatie, bijvoorbeeld rond de herindeling. 'Stop met uw bangmakerij', roept fractievoorzitter Myra Eeken-Hermans in 2014 een gezamenlijk interview met VZ2000-voorzitter Van der Velde in het Dagblad.

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

2005 | Notoaris Tuun

Als de gemeenteraad van Grootegast in 2005 besluit een tweetal appartementencomplexen/flats te gaan bouwen in park de Notoaris Tuun roept dat massaal verzet op. Een Burgerplatform verzamelt 1400 handtekeningen tegen het plan. Maar het protest vermag de raadsmeerderheid niet vermurwen.

Opvallend is het verzet van PvdA en VZ2000. 'Met 1400 handtekeningen moet je secuur omgaan als je door de burger serieus genomen wilt worden,' aldus PvdA woordvoerder Kor de Wagt. Burgemeester Kor Dijkstra veegt echter de vloer aan met de handtekeningen die volgens hem op basis van onjuiste informatie zijn opgehaald.

Opvallend is dat de actievoerders zich in juni bij de PvdA aansluiten. Grootegast verdient, aldus Myra Eeken-Hermans en Stiena Renkema, 'een beter bestuur'. Om die reden willen ze op een verkiesbare plek op de kandidatenlijst van de PvdA. In 2005 zullen beide vrouwen uit Grootegast uiteindelijk op plaats 3 en 5 staan. En als de PvdA in 2005 weer een zetel wint en tweede partij wordt, schuift Myra aan in de fractie van de PvdA.

De gemeenteraad besluit uiteindelijk tot de bouw van 'slechts' één appartementengebouw in de Notoaris Tuun.

2008 | Een omstreden rondweg

In 1581 vindt bij Noordhorn een bloedig treffen plaats tussen staatsgezinde troepen uit Friesland en Spaanse huurlingen uit de stad Groningen. Friesland en de Ommelanden houden *Stad* in een ijzeren greep. De partijen in deze 'schansenoorlog' zijn aan elkaar gewaagd maar bij Noordhorn lopen de staatsgezinden een flinke bloedneus op. Prachtig gekostumeerde acteurs spelen het veldslagje van 1581 met enige regelmaat na in de weilanden bij Noordhorn. De kanonnen bulderen en de haakbussen knallen, oude tijden herleven, maar gelukkig is het maar spel.

Een andere veldslag is veel recenter. Rond 2001 stemt de gemeenteraad van Zuidhorn in met de aanleg van een ambitieuze wijk aan de oostkant van het dorp, de Oostergast. Anno 2016 zijn we alweer gewend aan die fraaie, nieuwe wijk, de hoge, nieuwe brug over het van Starckenborghkanaal en de – lekkende! - ondertunneling bij Noordhorn. Maar wat een politieke strijd gaat er aan vooraf!

Twistpunt is de vraag of in plaats van een tien meter hoge brug over het van Starckenborghkanaal een aquaduct kan worden gebouwd. Tweede steen des aanstoots: moet er een rondweg om heel Noordhorn heen komen of kan de weg tussen Noord- en Zuidhorn door blijven meanderen? Milieugroepen protesteren tegen de verstoring door aanleg van zo'n rondweg van het boven

Noordhorn gelegen Rietdal, maar in het dorp zelf ontstaat een krachtige beweging vóór. In de gemeenteraad steunen CDA en CU de rondweg, maar pleiten GroenLinks en PvdA voor aquaduct en tegen de rondweg. De VVD is vaak verdeeld, terwijl ook de PvdA af en toe de gelederen niet gesloten houdt.

Om een lang verhaal kort te maken, het aquaduct is te duur, zodat de hoge brug onvermijdelijk is. De rondweg sneuvelt. PvdA en GroenLinks slagen er, na jaren van politieke strijd, in de steun te krijgen van Provinciale Staten, waar de PvdA nog altijd de grootste partij is. Gedeputeerde Staten zijn weliswaar voor een rondweg maar met de honderden miljoenen compensatie die het Rijk net heeft toegekend vanwege het schrappen van de Zuiderzeelijn, zijn wat meerkosten bij Noordhorn voor de gedeputeerden Henk Bleker (CDA) en Mark Calon (PvdA) een habbekrats.

Het resultaat is de nu bestaande route tussen de dorpen door en het tegen houden c.q. voorkomen van een ruimte vretende, natuuronvriendelijke rondweg. Een staaltje *powerplay* dat uiteindelijk het meest op het conto van de lobbyende PvdA wethouder Jan Oomkes, de PvdA-fractie, Willem Moorlag, fractieleider van de PvdA in de Provinciale Staten en op de volharding van GroenLinks kan worden bijgeschreven.

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

2008 | In actie voor de milieuzak

Soms is politiek heel treurig. Neem nou de milieuzak waarin de inwoners van het Westerkwartier hun kunststofafval kunnen meegeven aan de inzamelaars. Mag niet meer van het rijk, vooral vanwege de melk- en drankpakken die in het gescheiden afval zouden zitten. Het leidt tot actie van Bianca Kaatee en

Myra Eeken-Hermans, raadsleden uit Leek resp. Grootegast, die Kamerlid Marianne Besselink uitnodigen om hun klacht uit te dragen in Den Haag.

Het is toch te gek dat 'een voor het milieu beter systeem de das wordt omgedaan omdat belangen van de verpakkingindustrie voor gaan'. Het Westerkwartier zou een eigen keus moeten kunnen houden, aldus de initiatiefnemers, en niet de dupe mogen worden van een slechter landelijk milieubeleid.

Uiteindelijk heeft de actie succes, in het Westerkwartier gaat de inzameling op de oude voet verder.

Soms is politiek ook heel leuk.

2012 | Portret Ben Plandsoen - 'Graag gedaan'

Op woensdag 4 april 2012 was het zover. Ben Plandsoen werd na tien jaar wethouderschap in de hal van het gemeentehuis Leek in het zonnetje gezet. Plandsoen volgde in 2002 Riet van Dijk op. Sindsdien had Ben tal van onderwerpen in portefeuille: jongerenontmoetingsplekken, sociaal beleid, Novatec, onderwijs, de regiovisie, de crisis, wateroverlast, financiën en wat eigenlijk niet? Plandsoen geldt als betrouwbaar, consistent en vasthoudend. Hoe kwam hij bij de PvdA terecht?

'Ik kom niet uit een rood nest, maar uit een ARP gezin, psalmen en gezangen en zo, maar in Nijmegen, waar ik studeerde, was het in de jaren '70 andere koek, Marxisme voor en na. Ik ben nog een tijdje anarchist geweest, het was een zeer linkse tijd. Ik kan me herinneren dat we toenmalig docent Roel in 't Veld – later topambtenaar in Den Haag – eisen overhandigden namens de studenten.

In 't Veld begon dan eerst met een toespraak waarin hij alle spelfouten uit onze eisen haalde, daarna volgde er een soort college ...

Na de studie kwam ik terecht in Leek, werd er hoofd van de openbare bibliotheek en zat in de Culturele Raad. Daar ben ik

door wethouder Riet van Dijk en fractieleider Kees Lakerveld benaderd en de politiek in gegaan, eerst in de schaduwfractie, daarna als beoogd wethouder, ook al omdat andere mensen wegvielen. In 2002 was ik lijsttrekker, we boekten onverwachts een zetel winst en ik werd wethouder. Wethouder zijn is het mooiste beroep dat er is, je mag je overal tegen aan bemoeien. Graag gedaan dus. Maar ik moet wel zeggen dat de omstandigheden – bezuinigingen e.d. – steeds moeilijker zijn geworden. Het verschil tussen 2002 en nu in 2012, kan haast niet groter. Toen een stevige reserve op de begroting, we konden van alles ondernemen. Nu moeten we zwaar bezuinigen. Maar ... dat doe ik wel met een politieke visie. Als ik moet kiezen dan kies ik voor de mensen die het moeilijk hebben, voor de WMO, voor het Jeugdwerk ten koste van allerlei projecten rond leefbaarheid als sport, groen, Nienoord of wegenonderhoud. En misschien moet dan ook de eigen gemeentelijke belasting maar omhoog. Ik ben toch eerder bestuurder dan politicus. Ik vind het mooi om uitgaande van politieke principes bestuurlijke resultaten te boeken. Het komt voor dat ik van wethouders met wie ik dan werk denk: 'van welke partij zijn ze eigenlijk'? Ik zie me niet als zo'n straatvechter, ik houd van de inhoud en van de *politieke* arena, d.w.z. de Raad.

Interview met Ben Plandsoen, april 2012

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

2012 | Portret Froukje Boersma - de Zuidhorner stijl

'In de loop van de jaren hebben we van alles geprobeerd om de permanente campagne, die de partij wil voeren, mogelijk te maken. Maar meestal kwam het er toch op neer dat we elk jaar op 30 april op de Koninginnemarkt in Zuidhorn stonden en staan. Verder bleef de permanente campagne toch wel erg beperkt tot de verkiezingstijd. Eind jaren '70 was dat nog wel anders, toen fietsten we de hele gemeente (toen nog alleen Zuidhorn) door met rode ballonnen aan onze fietsen, soms ook met geluidswagens. Aan het woord is Froukje Boersma, oud-wethouder van de PvdA in Zuidhorn.

'Na de herindeling van 1990 kwam die discussie steeds terug. Moeten we alle dorpen door, ook als we daar nauwelijks stemmen krijgen? Gaan we flyeren of toch een advertentie zetten? Maar meestal gingen we toch met een man of 8 op pad.

'De laatste keer hebben we wat nieuws bedacht, want we hadden alle PvdA hebbedingetjes al es gehad. We hebben zo'n 100 rode emmers bij de Action gekocht, in Dokkum, Joure, Drachten, Zuidhorn en drie Action winkels in de Stad en die aan al onze leden aangeboden. Op de emmers spotten we zilverkleurige letters, PvdA. Die zetten onze leden bij de weg voor de gescheiden afvalinzameling, dat kennen jullie in Leek ook.

Zo hebben we een duurzame = permanente campagne. De emmers staan nog steeds langs de weg'.

2013 | Het dilemma van Jetta

In geen jaren is 1 mei gevierd in Zuidhorn, terwijl dat vòòr de fusie van 1990 (Aduard, Grijpskerk, Zuidhorn) vaak wel het geval was. Vooral Aduard kon er wat van, de afdeling heeft een eigen cabaretgroep, toneel, ècht, het is groot feest. Zo haalt de afdeling Wia Buze een keer binnen, soms is er een rode tombola en zijn er rode prijzen.

De oude traditie wordt in 2013 nieuw leven ingeblazen. In Hotel Aduard treedt de folkgroep Grensgeval op en vindt een rode

loterij plaats. Via de afdeling Marum vindt Zuidhorn bovendien een spreker van formaat: Staatssecretaris van Sociale Zaken Jetta Klijnsma. Jetta is populair in die dagen, ze kan de zorgen van de PvdA goed verwoorden. Het feest vindt op een spannend moment plaats. Het weekend ervoor verdedigde partijleider Diederik Samson op het PvdA congres ondanks harde kritiek van o.a. Sander Terphuis een moeizaam compromis met de VVD. Wat vindt Jetta daar eigenlijk van?

Jetta neemt geen blad voor de mond: 'De strafbaarstelling van illegalen – daar is van de PvdA niemand voor. Maar het was een concessie waar we het kinderpardon voor terug kregen. Diederik is er vorige week op het congres wel hard in gegaan. Hij had meer ruimte moeten nemen. Het is een waanzinnig dilemma: we volgen het congres of we volgen het kabinet. Ik heb liever geen nieuwe verkiezingen maar als jullie vinden dat dat moet, dan moet het.'

Jetta zet met haar uitspraken de partij stevig onder druk, maar neemt de volgende dag, geschrokken door de commotie, gas terug. De 1 mei viering van Aduard haalt mooi wel het NOS Journaal!

1880
1985
1890
1895
1900
1905
1910
1915
1920
1925
1930
1935
1940
1945
1950
1955
1960
1965
1970
1975
1980
1985
1990
1995
2000
2005
2010
2015
2020

2013 | Portret van Maaïke Swart – uit het rode nest

Maaïke is 33 jaar en is 8 jaar lid van de PvdA. Ze woont in Jonkersvaart en heeft 2 kinderen. Maaïke is in Marum bestuurslid geweest, zowel als secretaris als later penningmeester. En ze is nu ook penningmeester tijdens de opbouw van PvdA Westerkwartier.

Maaïke kwam in 2007 in Jonkersvaart wonen en was toen al lid van de Jonge Socialisten. Ze had zich landelijk aangemeld in Amsterdam. Twee dagen daarna was ze aanwezig op de ledenvergadering en werd snel secretaris van het bestuur. De reden dat zij zo vroeg lid was geworden van de PvdA/JS was dat ze uit een rood nest kwam en het (Friese) socialisme met de paplepel kreeg opgediend. Eenmaal in Marum werd ze lid van het bestuur en kreeg in die tijd ook 2 kindjes en deed wat ze kon (ze had ook nog een baan bij de Provincie Friesland als politiek adviseur bij de voormalig gedeputeerde Jannewietske de Vries in Fryslan!)

In 2013 werd ze weer penningmeester en webmaster in Marum en werd ook actief in Plaatselijk Belang Jonkersvaart. Momenteel is ze penningmeester van het nieuwe bestuur en in dat verband betrokken bij de fusie van de 4 afdelingen. Ze is al 'berucht' vanwege haar streng financieel beleid (!).

En voor de toekomst - Maaïke is groot voorstander van het aangaan van (slimme) lijstverbinding (en) met de dan aanwezige linkse partijen. Desondanks zal de PvdA zeker op zoek moeten naar een eigen politiek gezicht en zich moeten onderscheiden van de andere (nieuwe) partijen.

Haar motto is: 'Sociaal, redelijk en samenwerkend.'

Bronnen en achtergrondmateriaal

Voor dit boekje is gebruik gemaakt van de digitale archieven van de lokale en regionale pers. *De Krant van Toen* (www.dekrantvantoen.nl) en *Delpher* (www.delpher.nl) wekken de wereld van weleer tot leven.

Enkele teksten en foto's zijn eerder gepubliceerd in: *Rood in Leek: 100 jaar sociaal democratie in Oostwold, Zevenhuizen, Tolbert en Leek*, Leek 2009, van de hand van Fokje Zwart en Joost Eskes. De website van de PvdA afdeling Zuidhorn bood informatie over de woelingen in 1893.

Verder is gebruik gemaakt van enkele andere publicaties zoals:

Gert van Klinken, *De Joodse gemeenschap in het Groninger Westerkwartier*, Peize en Roden, 1987

kafka.nl/provincie-groningen-verkiezingen-2014, geraadpleegd op 19 oktober 2016.

Dagblad van het Noorden

Een enkele tekst werd eerder gepubliceerd in het ledenblad van de PvdA-afdeling Leek, het *Partijkrantje*, *PK'tje*.

De gegevens voor de grafiekjes zijn ontleend aan de website van de Kiesraad.

<https://www.kiesraad.nl/verkiezingen/inhoud/gemeenteraden>

Teksten etc.

Ontwerp: NoordPProof Producties, Bedum | *Druk:* Scholma Print&Media, Bedum

